

FACTSHEET MELDINGEN VERTROUWENSINSPECTEURS

KINDEROPVANG OVER DE JAREN 2017-2019

1. Inleiding

Vanaf 1 juli 2013 is in de Wet kinderopvang bepaald dat een houder van een kinderopvangorganisatie, wanneer er vermoedens zijn van een misdrijf tegen de zeden¹ of mishandeling² bij een kind dat gebruik maakt van de geboden kinderopvang, een overlegplicht heeft.³ Het gaat daarbij om vermoedens jegens een 'met taken belast persoon', dit kan o.a. gaan om een medewerker, een chauffeur, een gastouder, huisgenoten van een gastouder. De vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs zijn, sinds de inwerkingtreding van deze wet, zowel voor het onderwijs als voor de kinderopvang het aanspreekpunt. Voor het onderwijs geldt een vrijwel identieke verplichting die bestuurders van scholen hebben, maar dan beperkt tot seksueel misbruik waar een met taken belast persoon de beklaagde is.

Ouders, medewerkers, houders, GGD, maar ook vertrouwenspersonen of derden kunnen de vertrouwensinspecteur contacten wanneer zich in of rond de kinderopvang problemen voordoen op het gebied van:

- seksuele intimidatie en seksueel misbruik (zedemisdrijven)
- psychisch en fysiek geweld (mishandeling)

Dit betekent dat meldingen over kindercentra (dagopvang en buitenschoolse opvang), gastouderbureaus en gastouders bij de vertrouwensinspecteurs binnenkomen.

Daarnaast kunnen professionals in het veld, zoals medewerkers van Veilig Thuis en uiteraard de toezichthouders kinderopvang van de GGD contact op nemen met de vertrouwensinspecteur om te informeren of een situatie te bespreken. De vertrouwensinspecteurs zijn er om informatie te verschaffen, mee te denken en te adviseren.

1 Als bedoeld in Titel XIV van het Wetboek van Strafrecht

2 Als bedoeld in Titel XX van het Wetboek van Strafrecht

3 Art. 1.51b wet Kinderopvang

In deze factsheet worden opvallende bevindingen of trends benoemd. Er is geen onderzoek gedaan naar deze bevindingen zodat nadere duiding niet kan worden gegeven. Er wordt een overzicht gegeven van het aantal meldingen en de aard daarvan.

De factsheet geeft inzicht in het aantal meldingen dat in de periode 2017 tot en met 2019 is ontvangen. Door over meerdere jaren te rapporteren, worden trends zichtbaar.

Overlegplicht houders

Houders zijn verplicht vermoedens van seksueel misbruik (zedemisdrijven) en geweld (mishandeling) gepleegd door een met taken belast persoon, conform de wettelijke overlegplicht, voor te leggen aan de vertrouwensinspecteur:

- het moet gaan om een redelijk vermoeden van een misdrijf tegen de zeden en/of mishandeling;
- de dader is een met taken belast persoon (bijvoorbeeld een pedagogisch medewerker) van de opvang;
- het slachtoffer is een minderjarig kind dat opvang ontvangt bij of via de opvang.

Als tijdens het overleg wordt geconcludeerd dat er sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit (zedes of mishandeling), is de houder verplicht hiervan direct aangifte te doen bij de politie.⁴ De vertrouwensinspecteur ziet er op toe dat dit ook daadwerkelijk gebeurt.

In het overleg tussen vertrouwensinspecteur en houder wordt dus gezamenlijk vastgesteld of er sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit. De vertrouwensinspecteur volgt vervolgens of een houder de informatie deelt met de politie en aangifte doet. Wanneer er twijfel is of er daadwerkelijk een misdrijf is begaan of wanneer er wellicht onvoldoende bewijs is, is het ook mogelijk om de informatie vervolgens met de politie te delen om tot een nadere afweging te komen. Is er onvoldoende om tot aangifte over te gaan, dan kan een melding bij de politie ook een uitkomst zijn van het overleg. Een belangrijke rol van het overleg met de vertrouwensinspecteur is dat de juiste stappen kunnen worden gezet, zodat de politie haar onderzoek kan uitvoeren.

De wettelijke meldplicht van medewerkers in de kinderopvang⁵, om vermoedens van misdrijven door een met taken belast persoon bij de houder van het kindercentrum te melden, borgt dat vermoedens bij de houder terechtkomen.

⁴ Art. 1.51b lid 2 wet Kinderopvang

⁵ Art. 1.51b lid 3 wet Kinderopvang

Verwerking van meldingen

Iedere melding wordt geregistreerd in een vertrouwelijk dossier van de vertrouwensinspecteur. Bij complexere meldingen wordt over het algemeen met meerdere instanties contacten gelegd. In eerste instantie intern om af te stemmen of de juiste richting is gekozen door middel van intercollegiale toetsing. Bij complexere casussen is er meermalen contact met de oorspronkelijke melder en wordt ook vaak door andere betrokkenen contact gezocht met de vertrouwensinspecteur. Zo kan een ingewikkelde casus leiden tot meerdere contacten en contactmomenten. Hiervoor worden aparte dossiers aangemaakt binnen dezelfde melding. De cijfers in deze factsheet zijn gebaseerd op de eerste meldingen, dus de hoofddossiers. De gekoppelde dossiers en de meerdere contactmomenten zijn niet zichtbaar in deze factsheet. Wanneer een ouder dus als eerste belt over een incident tijdens de opvang, is dat wat telt. Het kan zijn dat de houder dezelfde dag eveneens belt, maar dat wordt niet gezien in de tabel en de cijfers.

2. Type melding per soort opvang

In tabel 1 zijn van de afgelopen drie jaar de meldingen per opvangsoort en per categorie weergegeven.

Tabel 1
Aantal meldingen kinderopvang bij vertrouwensinspecteurs naar type melding⁶ en soort opvang⁷

Type opvang	2017						2018						2019					
	Seksueel misbruik	Seksuele intimidatie	Psychisch geweld	Fysiek geweld	Overige	Totaal	Seksueel misbruik	Seksuele intimidatie	Psychisch geweld	Fysiek geweld	Overige	Totaal	Seksueel misbruik	Seksuele intimidatie	Psychisch geweld	Fysiek geweld	Overige	Totaal
KDV	7	7	7	26	5	52	11	5	12	28	1	57	20	4	9	36	3	72
PSZ	2	0	1	3	0	6	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0
BSO	4	6	4	13	3	30	9	7	5	8	4	33	6	14	3	6	1	30
GO/GOB	11	11	5	12	1	40	8	6	5	24	1	44	7	3	6	13	3	32
Totaal	24	24	17	54	9	128	28	18	22	62	6	136	33	21	18	55	7	134

⁶ De onderverdeling naar type melding is gelijk aan die voor het onderwijs.

⁷ Door de Wet Harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk zijn er geen meldingen meer over peuterspeelzalen. Deze zullen vanzelf uit het overzicht verdwijnen.

Het totaal aantal meldingen in het kalenderjaar 2019 is vrijwel gelijk gebleven aan het jaar daarvoor, en laat daarmee nog steeds een stijging zien ten opzichte van 2017. De meldingen die zeden-gerelateerd zijn, misbruik en seksuele intimidatie, zijn gestegen met in totaal 8 meldingen ten opzichte van vorig jaar. Het grootste deel daarvan betreft seksueel misbruik. In deze categorie komen voornamelijk aanranding, ongewenste hinderlijke aanrakingen en ontucht met misbruik gezag voor. Bij seksuele intimidatie is, na een daling vorig jaar, weer een lichte stijging waarneembaar. De meeste meldingen betreffen hier grensoverschrijdend gedrag van kinderen onderling.

Psychisch geweld is een categorie die in vergelijking met het onderwijs weinig voorkomt bij de kinderopvang. Het gaat hier vooral om pesten en ongewenst gedrag, veelal van kinderen onderling. De meldingen zijn het laatste jaar iets gedaald en komen daarmee weer rond het niveau van 2017. Ook bij fysiek geweld is het aantal vergelijkbaar met 2017, na een daling ten opzichte van 2018. Het aantal meldingen hierover ligt echter wel hoger dan bij psychisch geweld. Dat is te verwachten omdat voor deze categorie, wanneer het gaat om een met taken belast persoon in de kinderopvang, een overlegplicht geldt als er een vermoeden is van mishandeling. Houders moeten in dat geval in overleg met de vertrouwensinspecteur om vast te stellen of er sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit. De meeste meldingen binnen deze categorie zijn gekwalificeerd als mishandeling (20 meldingen), hierop wordt in de volgende paragraaf nader ingegaan.

Tabel 2 laat voor de afgelopen drie kalenderjaren, voor de twee rubrieken waarvoor de overlegplicht geldt (seksueel misbruik en mishandeling), zien hoe vaak de beschuldigde een met taken belast persoon is. Dat kan bijvoorbeeld een pedagogisch medewerker zijn, maar ook een huisgenoot van een gastouder valt onder deze categorie. De uitsplitsing naar een met taken belast persoon is in 2017 voor het eerst opgenomen. Vanaf 2019 is ook het opleggen van de aangifteplicht opgenomen in de cijfers.

Tabel 2

Aantal meldingen seksueel misbruik en mishandeling gerelateerd aan betrokkenheid met taken belast persoon

Type melding	Soort opvang	2017		2018		2019		
		Totaal meldingen	Waarvan beklaagde een met taken belast persoon is	Totaal meldingen	Waarvan beklaagde een met taken belast persoon is	Totaal meldingen	Waarvan beklaagde een met taken belast persoon is	aantal maal aangifteplicht*
Seksueel misbruik	KDV	7	4	11	4	20	15	12
	PSZ	2	2	0	0	0	0	0
	BSO	5	4	9	7	6	3	3
	GO/GOB	10	6	8	1	7	4	3
	Totaal	24	16	28	12	33	22	18
Mishandeling (subcategorie van fysiek geweld)	KDV	13	7	14	10	10	10	7
	PSZ	3	2	1	1	0	0	0
	BSO	4	3	4	4	3	3	2
	GO/GOB	7	5	10	7	7	7	4
	Totaal	27	17	29	22	20	20	13

* uitbreiding van deze tabel. Vanaf factsheet 2019 zal vertrouwensinspecteur deze gegevens jaarlijks opleveren.

Seksueel misbruik laat ieder jaar een stijging van het aantal meldingen zien. Opvallend is het aantal meldingen waarbij een met taken belast persoon is betrokken. Net als in 2017 komt dat neer op twee-derde (66,67%) van het aantal meldingen. Vorig jaar betrof het minder dan de helft (43%) met taken belaste personen. Daarbij valt op dat het aantal meldingen over met taken belaste personen bij de kinderdagverblijven sterk is gestegen van 4 naar 15 personen.

Niet alleen bij seksueel misbruik is het aantal met taken belaste personen hoog. Bij meldingen over mishandeling gaat het zelfs over 100% met taken belaste personen. Van de 55 meldingen over fysiek geweld zijn er 20 aangemerkt als mishandeling en bij al deze 20 is een met taken belast persoon betrokken. Dat is niet vreemd, fysiek geweld is veelal een strafbare mishandeling als het wordt gepleegd door een persoon ouder dan 12 jaar. Dat betekent dat geweld tussen kinderen in de leeftijd van de kinderopvang niet als mishandeling (strafbaar) kan worden geduid. Ook niet alle handelingen van volwassenen richting kinderen zullen vervolgbaar of strafbaar zijn. Dat betekent dat ook hinderlijke aanrakingen van volwassenen onder fysiek geweld kunnen vallen.

Het verschil tussen de met taken belaste personen en de cijfers waarbij is gewezen op de aangifteplicht vloeien voort uit verschillende oorzaken. Het kan zijn dat ouders al aangifte hebben gedaan of er blijkt uiteindelijk geen redelijk vermoeden van een strafbaar feit in het overleg te worden vastgesteld, het kan gaan om een gebeurtenis in de privésfeer of een dader is niet duidelijk aan te wijzen. Dit alles kan leiden tot een andere afweging waarbij een aangifte door de houder bijvoorbeeld niet noodzakelijk is of niet kan. Bij twijfel zal het advies van de politie worden ingewonnen.

2. Achtergrond van melders

Meldingen komen vanuit verschillende personen en instanties bij de vertrouwensinspecteurs terecht. Alleen houders hebben volgens de wet een verplichting om met de vertrouwensinspecteur overleg te plegen. Andere melders doen dat zonder deze verplichting, vaak omdat zij advies willen, vragen hebben of zich zorgen maken. In de onderstaande tabel is te zien welke categorieën meldingen door de verschillende groepen melders zijn gedaan.

Tabel 3

Aantal meldingen per type melder

Type melder	2017						2018						2019					
	Seksueel misbruik	Seksuele intimidatie	Psychisch geweld	Fysiek geweld	Overig	Totaal	Seksueel misbruik	Seksuele intimidatie	Psychisch geweld	Fysiek geweld	Overig	Totaal	Seksueel misbruik	Seksuele intimidatie	Psychisch geweld	Fysiek geweld	Overig	Totaal
Houder, directeur (KDV, BSO of GOB)	15	19	7	26	1	68	20	11	16	40	4	91	20	11	7	34	3	75
Medewerker KO	1	1	1	6	1	10	0	0	1	3	1	5	2	3	1	3	0	9
Ouder	2	2	6	14	3	27	4	4	1	10	1	20	6	5	7	13	3	34
GGD	2	0	0	5	3	10	2	1	2	5	0	10	1	0	2	3	1	7
Overig	4	2	3	3	1	13	2	2	2	4	0	10	4	2	1	2	0	9
Totaal	24	24	17	54	9	128	28	18	22	62	6	136	33	21	18	55	7	134

Veruit de meeste meldingen zijn afkomstig van de houder of het management van de opvangorganisatie. Zij hebben ook de verplichting tot overleg in bepaalde gevallen. Het aantal medewerkers dat de vertrouwensinspecteur belt, is vrij laag. We zien na een aanvankelijke daling van het aantal meldingen van ouders daar nu een sterke stijging van 20 naar 34.

Toelichting op meld-, overleg- en aangifteplicht

Meld-, overleg- en aangifteplicht in de kinderopvang (wettelijke verplichtingen)

In de Wet Kinderopvang is de meld-, overleg-, en aangifteplicht opgenomen (artikel 1.51b en 1.51c), die geldt indien een medewerker of een houder op enigerlei wijze bekend is geworden met een misdrijf tegen de zeden (zoals bedoeld in Titel XIV van het Wetboek van Strafrecht) of mishandeling (als bedoeld in Titel XX van het Wetboek van Strafrecht).

In deze verschillende wetsartikelen rond de meld- en overlegplicht worden drie belangrijke kenmerken genoemd:

- Het moet gaan om een redelijk vermoeden van een misdrijf tegen de zeden of mishandeling;
- De vermeende dader is een bij een kinderopvanglocatie werkzaam persoon (bijvoorbeeld een pedagogisch medewerker) of een gastouder en/of andere persoon van 18 jaar of ouder op hetzelfde woonadres alsmede de daar werkzame vrijwilligers en stagiaires;
- Het slachtoffer is een kind dat gebruikmaakt van de geboden kinderopvang.

Wanneer dus sprake is van een vermoeden van een zedenmisdrijf en/of mishandeling, gepleegd door een met taken belast persoon jegens een kind in de kinderopvang, dan geldt een meld-, overleg- en aangifteplicht. Dit betekent dat ook medewerkers in de kinderopvang een meldplicht hebben aan hun houder bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit. Dit dient onverwijld te gebeuren.

Meldplicht

Medewerkers hebben bij het bekend zijn met een redelijk vermoeden van een strafbaar feit een meldplicht aan de houder (uiteraard tenzij het de houder zelf betreft). Zij kunnen ook de vertrouwensinspecteur (VI) bellen om advies en informatie in te winnen, maar zijn dat niet verplicht. Dit is vooral van belang als zij de houder zelf verdenken.

Zij hoeven dat uiteraard niet bij de houder te melden. Omdat de veiligheid van de kinderen mogelijk direct in gevaar is, hoeft de medewerker niet eerst met de VI te overleggen maar kan hij/zij bij een redelijk vermoeden direct aangifte doen bij de politie die zo nodig onmiddellijk kan ingrijpen.

Overlegplicht

De houder die, of via de meldplicht, of op andere wijze, bekend is geworden met een redelijk vermoeden van een strafbaar feit (een misdrijf tegen de zeden en/of mishandeling), dient onverwijld in overleg te treden met de VI. In de Wet Kinderopvang wordt de VI aangeduid als deskundige. Tijdens het overleg met de VI wordt, op basis van de beschikbare informatie gekeken of er sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit. Daarbij wordt niet aan waarheidsvinding gedaan, dat wil zeggen: er wordt niet vastgesteld of er daadwerkelijk van een misdrijf tegen de zeden of mishandeling sprake is. De VI stelt in overleg met de houder vast of er op grond van de op dat moment bekende feiten, sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit. Indien houder en VI concluderen dat er een redelijk vermoeden van een strafbaar feit is, dan wijst de VI erop dat de houder verplicht is hiervan direct aangifte te doen bij de politie.

Aangifteplicht

Wanneer op basis van het overleg met de VI blijkt dat er sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit, moet de houder daarvan aangifte doen bij de politie. Ook als de betrokkenen hierover hun bedenkingen hebben. Wanneer de houder uiteindelijk het oordeel van de VI niet onderschrijft en weigert om aangifte te doen, dan kan het College van Burgemeester en Wethouders hieromtrent worden geïnformeerd. De VI maakt vervolgens afspraken met het bevoegd gezag/de houder om te worden voorzien van informatie over de aangifte en het vervolg dat daaraan wordt gegeven.